

KPSS VATANDAŞLIK · ÜNİTE 7 / 8 · İDARE

İdare Hukuku: KPSS Hap Bilgi

Vatandaşlığın en çok soru gelen ünitesi: ÖSYM 2014-2024 arasında idare hukukundan **27 soru** sordu, sınav başına iki ile üç arası. Kılavuzdaki ağırlık **3 soru**.

Soruların yarıya yakını **657 sayılı Devlet Memurları Kanunu**'ndan (disiplin cezaları, adaylık, izin, kanunsuz emir); öbür yarısı belediye, il özel idaresi ve köy ile yetki genişliği, hiyerarşi gibi teşkilat kavramları.

Bu üniteye
27 çıkmış soru (2014-2024)
bu bloktan yılda ~3 soru
27 ÖSYM tuzağı

① ÖSYM bu üniteden ne sordu?

27 sorunun 10'u tek konudan geldi: Devlet memurları (657 sayılı Kanun).

Devlet memurları (657 sayılı Kanun) ■■■■■■■■■■ 10 soru

- 2015 Bilgi ve yeteneği esas alan memurluk ilkesi 2016 Hangisi 657'deki disiplin cezası değil?
- 2018 Amire uyma zorunluluğunun istisnası hangi başlıkta?
- 2019 Hangisi memurluğu sona erdirmez? 2020 Hangisi 657'deki disiplin cezasıdır?
- 2021 Aday memurluğun en kısa ve en uzun süresi 2022 (iptal) 21 yıllık memurun yıllık izni
- 2023 Aylıktan kesme kaç yıl sonra silinebilir? 2023 Sınıfı içinde en yüksek dereceye ilerleme
- 2024 657'de amirin aykırı emri: hangi terim?

Mahallî idareler: belediye, il özel idaresi, köy ■■■■■■■■■■ 9 soru

- 2014 Belediye kurulması için en az nüfus 2016 Belediyenin organları
- 2017 İl özel idaresinin başı ve temsilcisi 2018 Belediye nerede zorunlu, nerede mümkün?
- 2019 Köy Kanunu'na göre köyün nüfus sınırı 2020 Siyasi partilerin aday gösteremediği seçim
- 2021 İl genel meclisi neyin karar organı? 2021 İl belediyesi büyükşehir nasıl dönüşür?
- 2022 Belediye meclis üyesini geçici tedbirle kim uzaklaştırır?

İdari teşkilat: merkezden ve yerinden yönetim ■■■■■■■■■■ 6 soru

- 2014 Merkezin yetkisini taşradaki idarecinin kullanması
- 2014 Jandarma idari kolluk görevinde kime bağlı?
- 2015 İllerin kurulması, kaldırılması, ad değişikliği 2019 Kimler yönetmelik çıkarabilir?
- 2022 Merkezin yetkisini illerde valinin kullanması
- 2024 Astlık-üstlük ve üstün denetimi: hangi kavram?

Kamu hizmeti ve idari işlem ilkeleri 2 soru

2020 24 saat belediye otobüsü: hangi ilke?

2022 (iptal) İşlemi yapan organın kaldırması: hangi ilke?

Yıllar 2014-2024 KPSS Genel Kültür testlerinden; "2022 (iptal)" ÖSYM'nin iptal edip yenilediği 2022 oturumu.

Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; sorulan bilgi notlarda **KPSS 2019** gibi bir damgayla, sorulduğu yıla işaretli.

② İdari Teşkilat: Merkezden ve Yerinden Yönetim

İdarenin bütünlüğü (md. 123, 126)

- İdare kuruluş ve görevleriyle **bir bütündür**; **merkezden yönetim** ve **yerinden yönetim** esaslarına dayanır.
- Kamu tüzel kişiliği sadece **kanunla** ya da **Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle** kurulur.
- Türkiye merkezî idare bakımından **illere**, iller de ilçelere ayrılır. **İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, adının değiştirilmesi kanunla** olur. **KPSS 2015**

Merkezden yönetimin iki aracı, yerinden yönetimin bir denetimi

MERKEZDEN YÖNETİM

Hiyerarşi

Aynı idare içinde astlık-üstlük bağı. Üst, astın işlemini yerindelik ve hukukilik bakımından denetler; iptal eder, geri alır, düzeltir ama astın yerine geçip karar alamaz.

KPSS 2024

MERKEZDEN YÖNETİM

Yetki genişliği

Merkeze ait bazı karar yetkilerinin taşrada vali ve kaymakam tarafından merkez adına kullanılması.

KPSS 2014

YERİNDEN YÖNETİM

İdari vesayet

Merkezin belediye, il özel idaresi gibi ayrı tüzel kişiler üzerindeki sınırlı, kanunla tanınmış denetimi.

Valinin konumu

- **İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır** (md. 126). Vali merkeze ait karar yetkisini ilde kullanır, merkezin sorunlarını yerinde çözer: Danıştay buna **yetki genişliği** diyor. **KPSS 2022**
- Vali aynı zamanda **il özel idaresinin başı**; hem merkezin temsilcisi hem yerinden yönetim kuruluşunun yürütme organı.

⚠ ÖSYM tuzağı

Yetki genişliği merkezin yetkisinin taşrada kullanılması; **yerinden yönetim** ayrı tüzel kişilik (belediye, il özel idaresi); **idari vesayet** merkezin onlar üzerindeki denetimi. **Hiyerarşi** ise aynı idare içindeki astlık-üstlük. **KPSS 2014**

Yönetmelik ve kolluk

- **Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri** kendi görev alanlarındaki kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanması için yönetmelik çıkarabilir (md. 124). **KPSS 2019**
- **Jandarma**: 2014'te sorulan kural, idari kolluk görevleri bakımından **İçişleri Bakanlığına** bağlılık; 2016'dan beri her yönüyle İçişleri Bakanlığına bağlı. **KPSS 2014**

③ Mahallî İdareler: Belediye, İl Özel İdaresi, Köy

Üç mahallî idare, üçer organ

İDARE	ORGANLARI
Belediye	Belediye meclisi (karar organı), belediye encümeni, belediye başkanı KPSS 2016
İl özel idaresi	İl genel meclisi (karar organı), il encümeni, vali (başı ve tüzel kişiliğin temsilcisi) KPSS 2017
Köy	Köy derneği, ihtiyar heyeti, muhtar

⚠ ÖSYM tuzağı

İl özel idaresinin **başı vali**: il genel meclisi başkanı değil. İl genel meclisi ise il özel idaresinin **karar organı**; il idare kurulu ya da il müdürlükleri değil. **KPSS 2021**

Belediye ne zaman kurulur? (5393 md. 4)

- **İl ve ilçe merkezlerinde** belediye kurulması **zorunlu**. **KPSS 2018**
- Nüfusu **5.000 ve üzerinde** olan yerleşim birimlerinde belediye **kurulabilir**. **KPSS 2014**
- **Köylerde** belediye kurulması zorunlu değil. **KPSS 2018**
- Toplam nüfusu **750.000'i** aşan illerin il belediyeleri **kanunla** büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir (5216 md. 4). **KPSS 2021**

Köy Kanunu'na göre yerleşim (442 md. 1)

NÜFUS	ADI
2.000'den az	Köy KPSS 2019
2.000 ile 20.000 arası	Kasaba
20.000'den çok	Şehir

Seçim ve denetim

- Mahallî idarelerin seçimleri **beş yılda bir** yapılır (md. 127).

- Siyasi partiler **muhtar ve ihtiyar heyeti** seçiminde aday gösteremez; belediye başkanı, belediye ve il genel meclisi üyeliği için gösterebilir. **KPSS 2020**
- Görevleriyle ilgili suçtan soruşturma ya da kovuşturma açılan belediye organlarını ve üyelerini **İçişleri Bakanı** geçici tedbir olarak kesin hükme kadar görevden uzaklaştırabilir. **KPSS 2022**
- Organlık sıfatının kaybı ise yargı yoluyla olur: Danıştay kararı.

KODLA

2 bin köy, 5 bin belediye, 750 bin büyükşehir

Nüfusu **2.000**'den az yer köy; **5.000** ve üstü yerde belediye kurulabilir; **750.000**'i aşan il **kanunla** büyükşehir olabilir.

4) Kamu Hizmeti ve İdari İşlem İlkeleri

Kamu hizmetine egemen dört ilke

SÜREKLİLİK

Kesintisiz

Kamu hizmeti aksamadan, kesintisiz sunulur: belirli hatlarda 24 saat çalışan belediye otobüsü gibi.

KPSS 2020

EŞİTLİK

Ayrım yok

Hizmetten yararlananlar arasında idare ayrım yapamaz; tarafsızlık da bunun parçası.

DEĞİŞKENLİK (UYARLAMA)

Güncel kalmak

İdare hizmeti yeni gelişmelere ve ihtiyaçlara uyarlar.

BEDELSİZLİK (MECCANİLİK)

Kâr amacı yok

Kural olarak kamu hizmeti karşılığında bedel istenmez.

Yetki ve usulde paralellik

- Bir idari işlemi kim, hangi usulle yaptıysa **aynı makam aynı usulle** kaldırır, değiştirir ya da geri alır: **yetkide ve usulde paralellik**. **KPSS 2022 (iptal)**

⚠ **ÖSYM tuzağı**

"İşlemi ancak onu yapan organ kaldırır" ilkesi **yetkide paralellik**; usul saptırması, yetki tecavüzü, sebep ikamesi ya da "fait du prince" değil. **KPSS 2022 (iptal)**

5) Devlet Memurları: 657 Sayılı Kanun

Üç temel ilke (657 md. 3)

KARİYER

İlerleme imkânı

- Gereken bilgi ve yetiştirme şartlarına göre
- Sınıfı içinde en yüksek dereceye kadar
- Yükselmenin yolu açık

LİYAKAT

Bilgi ve yetenek

- Göreve girmek bu sisteme dayanır
- Sınıf içinde ilerleme ve yükselme de
- Eşit imkân ve güvence

↳ Üçüncü ilke **sınıflandırma**: görevleri ve memurları niteliklerine ve mesleklerine göre sınıflara ayırmak. En yüksek dereceye ilerleme **kariyer**, bilgi ve yeteneği esas almak **liyakat**. **KPSS 2023**

Liyakat ilkesinin sorulan tarifi

- Göreve girmeyi, sınıflar içinde ilerlemeyi ve yükselmeyi bireyin **bilgi ve yeteneğine** dayandırmak: **liyakat**. **KPSS 2015**

Memurluğun yolu

1) **Adaylık**: en az 1, en çok 2 yıl; bu sürede başka kuruma nakil yok. **KPSS 2021**

2) **Yıllık izin**: hizmeti 1-10 yıl (10 dahil) olana 20 gün, 10 yıldan fazla olana 30 gün; zorunlu hâlde yol için en çok ikişer gün eklenir. **KPSS 2022 (iptal)**

3) **Sona erme**: memurluktan çıkarılma, şartları taşımadığının anlaşılması ya da kaybedilmesi, çekilme, emeklilik, ölüm. **KPSS 2019**

↳ **Görevden uzaklaştırma** memurluğu sona erdirmez: soruşturma sırasında alınan **ihtiyati bir tedbir**. **KPSS 2019**

Beş disiplin cezası (657 md. 125)

CEZA	NE DEMEK?
Uyarma	Daha dikkatli olması gerektiğinin yazıyla bildirilmesi
Kınama	Kusurlu olduğunun yazıyla bildirilmesi
Aylıktan kesme	Brüt aylıktan 1/30 ile 1/8 arası kesinti KPSS 2020
Kademe ilerlemesinin durdurulması	Kademede ilerlemenin 1-3 yıl durdurulması
Devlet memurluğundan çıkarma	Bir daha memurluğa atanmamak üzere memurluktan çıkarma KPSS 2016

KODLA

Uyan Kızım Ayşe Kader Değişmez

Uyarma, Kınama, Aylıktan kesme, Kademe ilerlemesinin durdurulması, Devlet memurluğundan çıkarma: hafiften ağıra beş ceza.

⚠ ÖSYM tuzağı

Yer değiştirme, idari para cezası, disiplin hapsi ve görevden uzaklaştırma 657'nin disiplin cezalarından **değil**. Listede beş ceza var, hepsi yukarıda. **KPSS 2016**

Ceza özlük dosyasından ne zaman silinir? (657 md. 133)

- **Uyarma ve kınama**: uygulanmasından **5 yıl** sonra.
- **Aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması**: uygulanmasından **10 yıl** sonra. **KPSS 2023**
- Memur atamaya yetkili amire başvurur; bu sürelerdeki davranışı haklı kılarırsa silinir. Memurluktan çıkarma silinmez.

Kanunsuz emir (Anayasa md. 137, 657 md. 11)

- 1 Memur amirinden aldığı emri Anayasa'ya, kanuna, Cumhurbaşkanlığı kararnamesine ya da yönetmeliğe **aykırı** görürse yerine getirmez ve aykırılığı emri verene bildirir.
- 2 Amir emrinde ısrar eder ve **yazıyla** yenilerse memur emri yerine getirir; sorumluluk **emri verenindir**.
- 3 Konusu **suç** olan emir hiçbir şekilde yerine getirilmez; getiren de sorumluluktan kurtulamaz.

↳ Bu kuralın Anayasa'daki başlığı **kanunsuz emir** (md. 137); 657 md. 11'deki aynı hükmün adı da kanunsuz emir. **KPSS 2018**

⚠ ÖSYM tuzağı

657 md. 11'in anlattığı terim **kanunsuz emir**; idari vesayet, yetki genişliği, grev yasağı ya da çekilme hakkı **değil**. **KPSS 2024**

6 ÖSYM tuzakları: tek sayfada

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1 Merkezın yetkisinin taşradaki idareci eliyle merkez adına kullanılması yetki genişliğı; yerinden yönetim ya da idari vesayet değıl. **KPSS 2014**
- 2 Jandarma 2014'te idari kolluk görevleri bakımından İçişleri Bakanlığına bağılydı; bugün her yönüyle İçişleri'ne bağılı. **KPSS 2014**
- 3 Belediye kurulabilmesi için en az 5.000 nüfus; 10.000 ya da 20.000 değıl. **KPSS 2014**
- 4 İllerin kurulması, kaldırılması ve adlarının değıştirilmesi kanunla; yönetmelik ya da Cumhurbaşkanlığı kararıyla değıl. **KPSS 2015**
- 5 Bilgi ve yeteneğı esas alan ilke liyakat; kariyer en yüksek dereceye ilerleme. **KPSS 2015**
- 6 Belediyenin organları: belediye meclisi, belediye encümeni, belediye başkanı. Genel sekreterlik organ değıl. **KPSS 2016**
- 7 Yer değıştirme 657'deki beş disiplin cezasından biri değıl. **KPSS 2016**
- 8 İl özel idaresinin başı ve tüzel kişiliğın temsilcisi vali; il genel meclisi başkanı değıl. **KPSS 2017**
- 9 Amire uyma zorunluluğunun istisnası Anayasa'da "kanunsuz emir" başlığında (md. 137). **KPSS 2018**
- 10 Belediye il ve ilçe merkezlerinde zorunlu, 5.000 ve üzeri nüfusta mümkün; köyde zorunlu değıl. **KPSS 2018**
- 11 Görevden uzaklaştırma memurluğı sona erdirmez, ihtiyati tedbir; çekilme, çıkarılma, emeklilik ve ölüm sona erdirir. **KPSS 2019**
- 12 Yönetmeliğı Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri çıkarabilir: üçü birden doğıru. **KPSS 2019**
- 13 Köy Kanunu'na göre nüfusu 2.000'den az yer köy; 2.000-20.000 kasaba. **KPSS 2019**
- 14 657'deki disiplin cezası aylıktan kesme; idari para cezası, disiplin hapsi, idari tedbir ve görevden uzaklaştırma değıl. **KPSS 2020**
- 15 Siyasi partiler muhtar ve ihtiyar heyeti seçiminde aday gösteremez; belde ve il belediye başkanlığında gösterebilir. **KPSS 2020**

- 16 Hizmetin kesintisiz sunulması süreklilik ilkesi; eşitlik ya da meccanilik değil. **KPSS 2020**
- 17 Adaylık süresi en az 1, en çok 2 yıl. **KPSS 2021**
- 18 İl genel meclisi il özel idaresinin karar organı; il idare kurulunun değil. **KPSS 2021**
- 19 Nüfus şartını sağlayan il belediyesi kanunla büyükşehir olur; Cumhurbaşkanı kararı ya da İçişleri kararıyla değil. **KPSS 2021**
- 20 On yılı aşan hizmette yıllık izin 30 gün; 10 yıla kadar 20 gün. **KPSS 2022 (iptal)**
- 21 İşlemi ancak onu yapan makamın kaldırabilmesi yetkide paralellik; usul saptırması ya da yetki tecavüzü değil. **KPSS 2022 (iptal)**
- 22 Belediye organını geçici tedbirle görevden uzaklaştıran İçişleri Bakanı; Cumhurbaşkanı, Danıştay ya da belediye başkanı değil. **KPSS 2022**
- 23 Merkeze ait yetkinin illerde valilerce kullanılması yetki genişliği; yerinden yönetim ya da idari vesayet değil. **KPSS 2022**
- 24 Aylıktan kesme 10 yıl sonra silinebilir; uyarma ve kınama 5 yıl. **KPSS 2023**
- 25 Sınıfı içinde en yüksek dereceye ilerleme imkânı kariyer; liyakat bilgi ve yetenek, sınıflandırma sınıflara ayırma. **KPSS 2023**
- 26 Aynı idare içindeki astlık-üstlük ve üstün astı denetlemesi hiyerarşi; kadro, kariyer ya da liyakat değil. **KPSS 2024**
- 27 657 md. 11'deki terim kanunsuz emir; idari vesayet ya da yetki genişliği değil. **KPSS 2024**

7 Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.	☐ D ☐ Y
2. Nüfusu 3.000 olan bir köyde belediye kurulabilir.	☐ D ☐ Y
3. İl özel idaresinin başı il genel meclisi başkanıdır.	☐ D ☐ Y
4. Büyükşehir belediyeleri kanunla kurulur.	☐ D ☐ Y
5. Aday memurluk süresi iki yılı geçemez.	☐ D ☐ Y

6. On iki yıllık bir memurun yıllık izni 20 gündür. D Y
7. Kınama cezası 10 yıl sonra özlük dosyasından silinebilir. D Y
8. Görevden uzaklaştırma bir disiplin cezasıdır. D Y
9. Konusu suç olan bir emri yazılı olarak alan memur, emri yerine getirirse sorumlu olmaz. D Y
10. Hiyerarşide üst, astın işlemini yerindelik bakımından da denetleyebilir. D Y
11. Siyasi partiler mahalle muhtarlığı için aday gösterebilir. D Y
12. Aylıktan kesme cezası brüt aylığın 1/30 ile 1/8'i arasında bir kesintidir. D Y

Cevaplar

1. D 5393 md. 4.
2. Y Eşik 5.000.
3. Y Vali; il genel meclisi ise karar organı.
4. D 5216 md. 4; toplam nüfus 750.000'i aşmalı.
5. D En az bir, en çok iki yıl.
6. Y On yılı aşınca 30 gün.
7. Y Uyarma ve kınama 5 yıl; aylıktan kesme ve kademe durdurma 10 yıl.
8. Y İhtiyati tedbir; memurluğu da sona erdirmez.
9. Y Suç olan emir hiçbir şekilde yerine getirilmez; getiren sorumlu.
10. D Hukukilik ve yerindelik; ama astın yerine karar alamaz.
11. Y Muhtar ve ihtiyar heyeti seçimine parti aday gösteremez.
12. D 657 md. 125.

Kaynak: Konu kapsamı ve ağırlık: ÖSYM 2026-KPSS Kılavuzu, Tablo 1. Soru yılları: ÖSYM 2014-2024 KPSS Genel Kültür testleri.